

It is impossible for me to make a painting
which has no reference to the powerful
environment in which I live.

PETER LANYON

Michael Bird | Feico Hoekstra

Living the Landscape

Barbara Hepworth, Ben Nicholson
en de kunstenaars van St. Ives, 1939-1975

**Barbara Hepworth, Ben Nicholson
and the artists of St Ives, 1939-1975**

MUSEUM BELVÉDÈRE

Heerenveen — Oranjewoud

7 Voorwoord

Foreword

HAN STEENBRUGGEN

12 KUNSTWERKEN WORKS OF ART I

34 Figuren in het landschap

Hoe de moderne kunst naar Cornwall kwam

Figures in the Landscape

How modern art came to Cornwall

MICHAEL BIRD

54 KUNSTWERKEN WORKS OF ART II

76 Am I the landscape?

Observaties en gedachten over landschap en identiteit

Am I the landscape?

Observations and thoughts on landscape and identity

FEICO HOEKSTRA

92 KUNSTWERKEN WORKS OF ART III

114 Over de kunstenaars

About the artists

125 Over de auteurs

About the authors

“Een lap linnen is mijn ruimte, de verf mijn materie, de kleur mijn licht. Daarmee schilder ik landschappen. Niet als een impressie, maar als een beleving.” In deze bondige toelichting op zijn werk gaf de Friese kunstschilder Gerrit Benner tegen het einde van de jaren vijftig helder aan dat het hem in zijn werk niet ging om een natuurgetrouwe weergave, maar om wat het onderwerp bij hem oproept. Zijn schilderijen werden bepaald door wat hij aan het landschap – in het bijzonder het Friese landschap – beleefde én de fysieke sensatie van het schilderen zelf. Dat gelijk opgaan van een thematische betrokkenheid met een ongebreidelde schilderdrift leverde even krachtige als kernachtige verbeeldingen op, die de perceptie van het Friese landschap tot op de dag van vandaag wezenlijk beïnvloedt.

Waar modernisten in andere delen van het land het thema tot het verleden verklaarden, bleven noordelingen als Gerrit Benner, Job Hansen en Jan van der Zee in de jaren vijftig het landschap trouw. “Hier in het noorden ontcom je er als schilder niet aan”, merkte Van der Zee eens op. “[...] dat geweldige licht en de uitgestrektheid van de bouwlanden.” Ook nadien bleven beeldend kunstenaars in Friesland en Groningen, ver van de grotere Nederlandse kunstcentra maar wel op de golven van eigentijdse kunstrichtingen, inspiratie vinden in hun directe omgeving. Velen waren er geboren en getogen, anderen vestigden zich in de buitengebieden om de specifieke landschappelijke waarden.

Die relatief grote aanwezigheid van landschapsschilderkunst in het noorden van Nederland heeft in belangrijke mate het inhoudelijk beleid van Museum Belvédère bepaald. Het verklaart ook waarom het museum verbinding zoekt met andere streken waar kunstenaars zich voelen aangetrokken door lokale omstandigheden. Tot voor kort was de blik van het museum vooral oostwaarts gericht – op Noord-Duitsland, Denemarken en nog verder. Het was Feico Hoekstra die ons op het spoor zette van de schilders die in de vorige eeuw samenkwamen in St. Ives, gelegen aan de laatste lus van Zuidwest-Engeland. Zijn enthousiasme voor het onderwerp en de vele schilderijen die hij ons als afbeeldingen

“A piece of linen is my space, paint is my material, colour is my light. That is what I use to paint landscapes. Not as an impression, but as an experience.” With this concise explanation of his work, the Frisian painter Gerrit Benner clearly stated towards the end of the 1950s that his work was not about being true to nature, but about what the subject evoked in him. His paintings were determined by how he experienced the landscape – the Frisian landscape in particular – and the physical sensation of painting itself. That combination of a commitment to a theme and an unbridled passion for painting produced images that are as powerful as they are concise, and that continue to influence the perception of the Frisian landscape to this day.

Whereas modernists in other parts of the country declared the theme to be a thing of the past, northerners such as Gerrit Benner, Job Hansen and Jan van der Zee remained true to the landscape in the 1950s. “As a painter, you can’t escape it here in the north”, Van der Zee once remarked. “[...] that wonderful light and the expanse of farmland.” Later visual artists in Friesland and Groningen, far from the larger Dutch art centres but still rocked by the waves of contemporary art, would continue to find inspiration in their immediate surroundings. Many were born and raised there, whilst others were drawn to the outer provinces for the particular qualities of the landscape.

The relatively large presence of landscape painting in the north of the Netherlands has played a major role in determining the Museum Belvédère’s collection and exhibition policy. It also explains why the museum seeks to forge connections with other regions where artists feel attracted to local conditions. Until recently, the focus of the museum was largely eastwards: towards northern Germany, Denmark and further afield. It was Feico Hoekstra who put us on the trail of the twentieth-century painters who gathered in St Ives, located on the outermost tip of south-west England. His enthusiasm for the subject, as well as the many images of paintings that he showed us, were every reason to

Wilhelmina Barns-Graham (1912-2004)

Gurnard's Head (nr. 1) | Gurnard's Head (No. 1), 1947

olieverf op doek | oil on canvas, 35 x 45 cm

Wilhelmina Barns-Graham Trust

Wilhelmina Barns-Graham (1912-2004)
Haventaferreel | Harbour Scene, 1947
olieverf op board | oil on board, 60.4 x 76 cm
Wilhelmina Barns-Graham Trust

LEA...
PEINTURE
MODERNE
ECOSSAISE

Museo...
di...
di...

Bijeenkomst van The Crypt Group in het atelier van Wilhelmina Barns-Graham in St. Ives, 1947 (v.l.n.r. Peter Lanyon, Bryan Wynter, Sven Berlin, Wilhelmina Barns-Graham, John Wells, Guido Morris)

Meeting of the Crypt Group in Barns-Graham's Porthmeor Studio at St Ives, 1947 (LTR: Peter Lanyon, Bryan Wynter, Sven Berlin, Wilhelmina Barns-Graham, John Wells, Guido Morris)

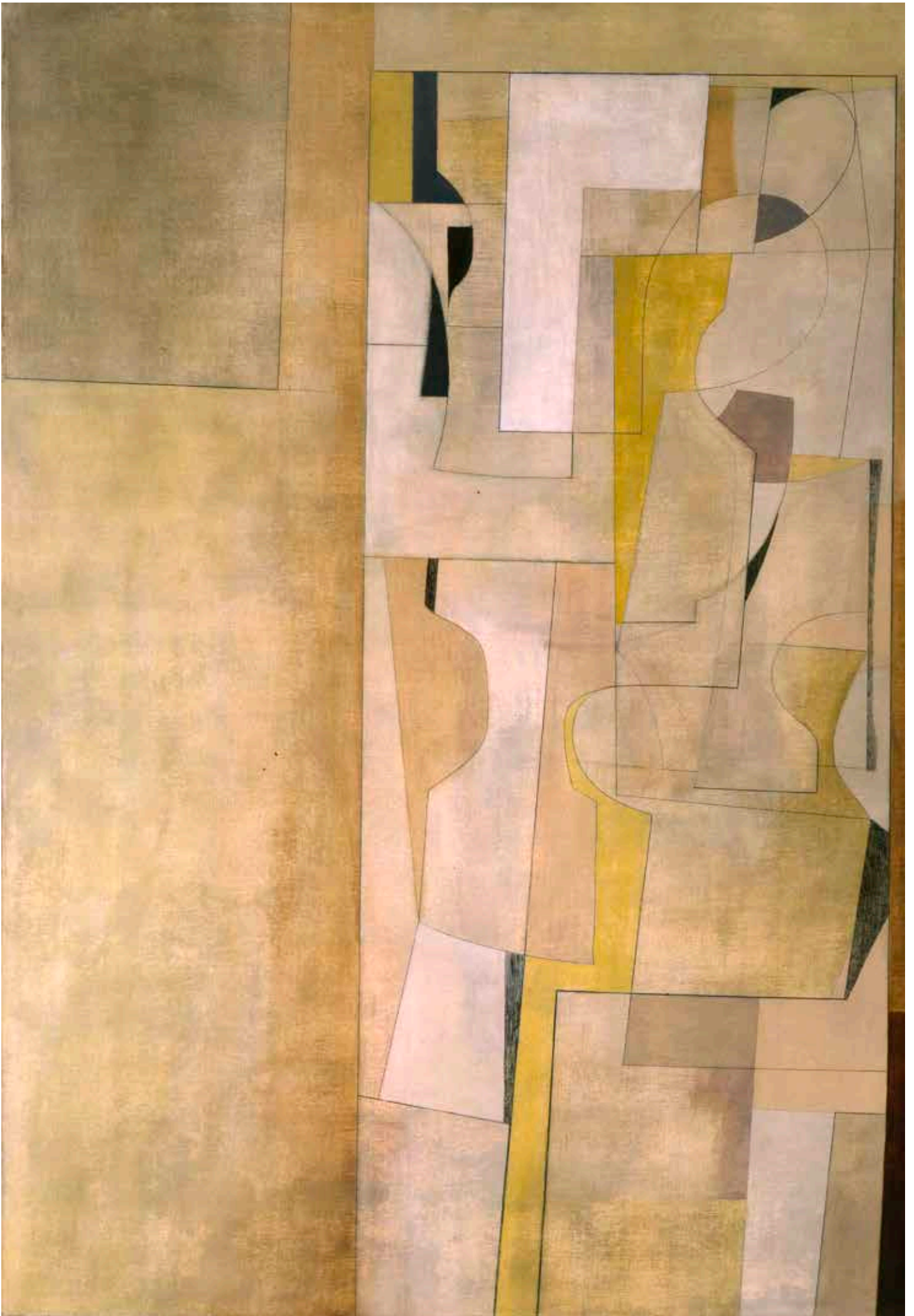
Kingdom Brunel. Toen Lanyon de oude schilder vroeg hoe hij bepaalde effecten had bereikt, kreeg hij het advies zich met zijn eigen zaken te bemoeien. Nicholson daarentegen was een enthousiast docent. Onder zijn leiding begon Lanyon al snel te experimenteren met constructivistische ideeën en abstracte vormen, totdat hij werd opgeroepen om dienst te nemen in de Royal Air Force. Tijdens zijn afwezigheid stelde hij zijn atelier – een kamer in zijn ouderlijk huis – beschikbaar aan Gabo. In *Fishboat* (1946; afb. p. 14), een schilderijtje dat Lanyon maakte in het eerste jaar dat hij terug was in St. Ives, is de gezamenlijke invloed van de drie oudere kunstenaars evident: in de boot als onderwerp (Wallis), in de vloeiende, beknopte tekenstijl (Nicholson) en in de geconstrueerde semi-abstracte vorm (Gabo). Lanyons eigen karakteristieke visie komt tot uitdrukking in de manier waarop de vormen en lijnen tegelijkertijd een voorwerp, een lichaam en een landschap lijken voor te stellen.

Een andere bezoeker van Little Parc Owles was Wilhelmina Barnes-Graham (afb. 2), een vriendin van Margaret Mellis uit hun tijd aan de Edinburgh School of Art, die van plan was geweest om in Parijs te gaan studeren. Toen de oorlog dat onmogelijk maakte, leek Cornwall het beste alternatief. Barns-Graham was opgeleid in een tamelijk traditionele academische stijl, maar eenmaal geconfronteerd met de tekeningen van Nicholson en vooral Gabo's constructivistische principes was het alsof haar ogen werden geopend voor een volstrekt nieuwe aanpak. Twee schilderijen uit 1947, getiteld *Harbour Scene* en *Gurnard's Head*, die laatste genoemd naar een lange landtong bij het dorpje Zennor, zijn speels en illustratief van karakter (afb. pp. 22 en 23). Datzelfde geldt voor de kleine schilderijtjes die Nicholson destijds maakte, waaronder *11 November 1947 (Mousehole)* (afb. p. 21). Hier zweeft een semi-abstract stilleven tegen de achtergrond van een landschap met een vissersdorpje, het zo'n twintig kilometer van St. Ives aan de zuidkust van Cornwall gelegen Mousehole, zo genoemd vanwege de smalle uitgang van de haven. Het sombere palet van met name de landschappen van Barns-Graham

ill. p. 14), a small painting Lanyon produced in his first year after returning to St Ives, the combined presence of all three older artists can be felt – in the boat as a subject (Wallis), the fluent, concise drawing (Nicholson) and the 'constructed' feeling of the almost-abstract shape (Gabo). Lanyon's own distinctive vision comes through in the way the shapes and lines simultaneously suggest an object, a body and a landscape.

Another visitor at Little Parc Owles was Wilhelmina Barns-Graham (ill. 2), a student friend of Mellis's from Edinburgh School of Art who had been planning to study in Paris. When the war made that impossible, Cornwall seemed like the best alternative. Barns-Graham had learned to work in a fairly conventional academic style; watching Nicholson draw and, especially, listening to Gabo describe the principles of constructive art, she felt that her eyes were being opened to an entirely new approach. In *Harbour Scene* and *Gurnard's Head* (the name of a long headland to the west, near the village of Zennor), both painted in 1947 (ill. pp. 22 and 23), there's a playful, illustrative quality, which can also be seen in small paintings that Nicholson was making around this time, such as *11 November 1947 (Mousehole)* (ill. p. 21). Here a semi-abstract still life floats against a landscape background, showing a fishing village on the south coast of Cornwall, about 20 km from St Ives, named Mousehole from its tiny harbour mouth. The sombre tones in Barns-Graham's 1947 landscapes remind us that this was the era of economic austerity in the exhausted aftermath of war. Artists used cheaper earth colours instead of brightly coloured paint, hardboard in place of costly canvas.

Six years of war had derailed the lives and shaped the perspectives of a whole generation. At a time when they might have been going to art school or university, or starting their working lives, they had been serving in the armed forces or conscripted on the home front as conscientious objectors. Bryan Wynter, a student at the Slade School of Art and a follower of the pacifist writer Aldous Huxley, had refused to fight and been

Ben Nicholson (1894-1982)

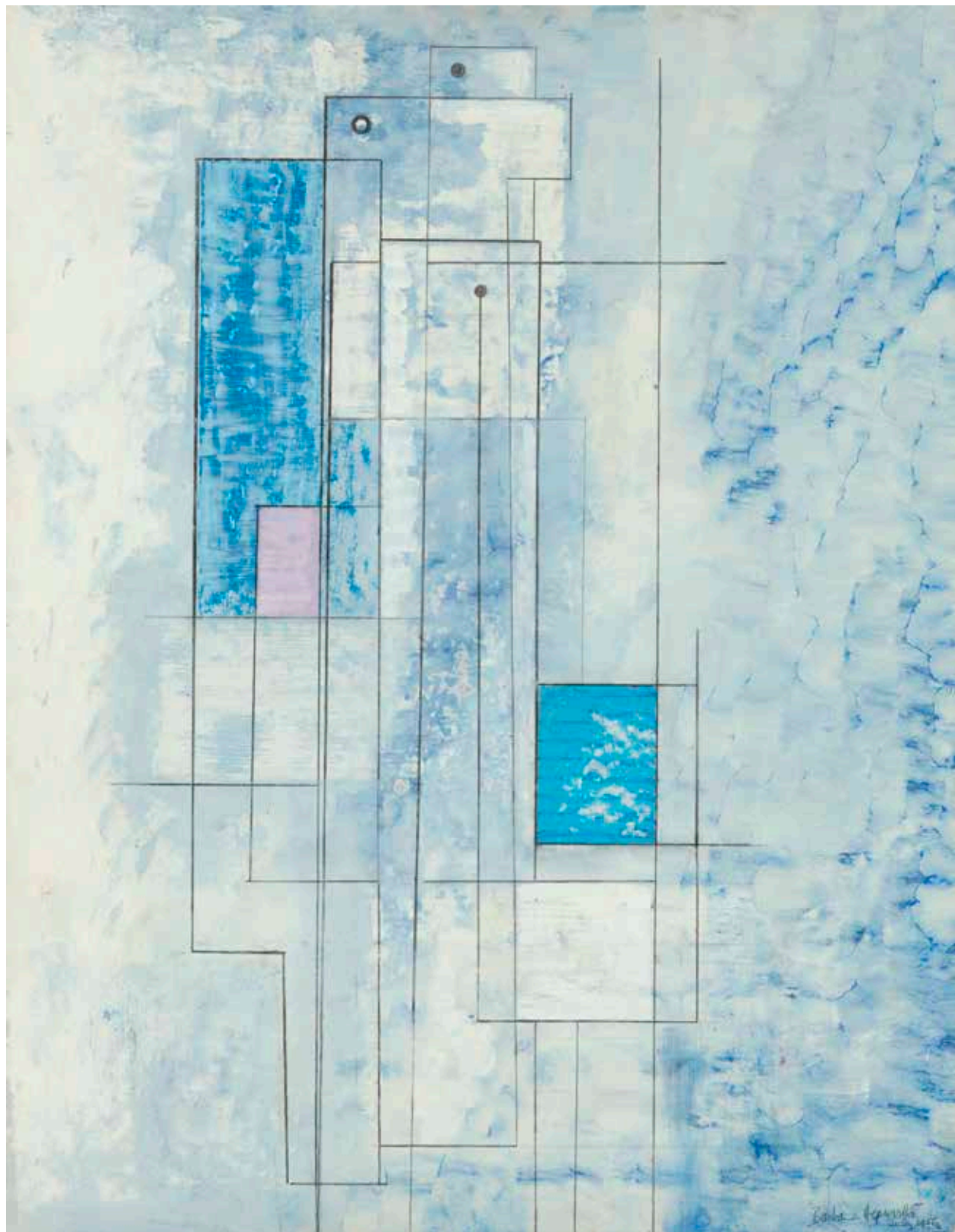
*Maart 1949 (Trencrom) / March 1949
(Trencrom), 1949*

olieverf op doek | oil on canvas, 109 x 79 cm
British Council

Barbara Hepworth (1903-1975)

Zomer (Trewyn) | Summer (Trewyn), 1956

olieverf en potlood op hardboard | oil and pencil on hardboard, 56 x 45.6 cm
Kröller-Müller Museum, Otterlo (© Bowness)

Karl Weschke (1925-2005)

Maartse lucht, Cape Cornwall | March Sky, Cape Cornwall, 1962
olieverf op doek | oil on canvas, 183 x 152 cm
Plymouth City Council, The Box

Brian Wall (1931)

Zonder titel | Untitled,
ongedateerd (ca. 1959) | undated (c. 1959)
ijzer en zwarte verf | iron and black paint, 42 x 52 x 39 cm
The Nine British Art, London

ALFRED WALLIS

Devonport, 18 augustus 1855 – Madron, 29 augustus 1942

Alfred Wallis begon te schilderen na het overlijden van zijn echtgenote in 1922, toen hij al bijna zeventig was. Tot die tijd had hij gevaren en gevist en later in St. Ives een handeltje gedreven in ijzer, zeilen, touw en andere materialen voor de scheepvaart. Hij schilderde naar eigen zeggen “for company” en beleefde zijn tafereelen alsof ze echt gebeurden. Zonder enige opleiding creëerde hij met bootlak en houtverf op stukjes karton een eigen wereld vol zeilschepen en stoomboten op zee of in havens. In 1928 ontdekten de schilders Ben Nicholson en Christopher Wood tijdens een zomervakantie in Cornwall bij toeval het werk van Wallis doordat de deur van zijn huis in St. Ives half open stond. Zij zagen in hem het voorbeeld bij uitstek van natuurlijk en onbedorven kunstenaarschap. Nicholson bracht de naïeve schilderkunst van Wallis met succes onder de aandacht van kunstcritici en verzamelaars. Hij omschreef deze als “something that has grown out of the Cornish seas and earth and which will endure”.

ALFRED WALLIS

Devonport, 18 August 1855 – Madron, 29 August 1942

Alfred Wallis began painting after the death of his wife in 1922, when he was almost seventy. Until that time he had been a sailor and a fisherman, and had later run a small business in St Ives selling iron, sails, rope and other ships' supplies. He painted “for company”, as he put it, and experienced his scenes as though they were real. Without any training, he used boat varnish and wood paint on pieces of cardboard to create his own world, full of sailing ships and steamboats at sea or in harbours. In 1928, during a summer holiday in Cornwall, the painters Ben Nicholson and Christopher Wood discovered Wallis' work by chance when the door of his house in St Ives was left half open. They saw him as an outstanding example of natural and unspoilt artistry. Nicholson successfully brought Wallis' naive art to the attention of art critics and collectors. He described it as “something that has grown out of the Cornish seas and earth and which will endure”.

NAUM GABO

Brjansk, 5 augustus 1890 – Waterbury (CT), 23 augustus 1977

Naum Gabo was een veelzijdig modernistisch kunstenaar en kosmopoliet. Geboren in Rusland verbleef hij tussen 1910 en 1939 voor korte of langere tijd in München, Parijs, Kopenhagen, Oslo, Moskou, Berlijn en Londen. De oorlogsjaren bracht hij op aandringen van Barbara Hepworth en Ben Nicholson door in St. Ives in Cornwall. Daar was hij van grote betekenis voor de artistieke ontwikkeling van de jonge Peter Lanyon. In 1946 vestigde hij zich definitief in de Verenigde Staten. Gabo pleitte voor een abstracte kunst die haar eigen realiteit creëert en universele ideeën verbeeldt. In plaats van te boetseren of te hakken stelde hij zijn sculpturen uit onderdelen samen. Met zijn broer Antoine Pevsner stond hij daarmee aan de basis van de constructivistische beeldhouwkunst. Ondanks de industriële uitstraling van Gabo's werk was de natuur zijn inspiratiebron: "Where do I get my forms from? [...] I can find them in the naked stones on hills and roads. I look and find them in the bends of waves on the sea between the open work of foaming crests."

NAUM GABO

Brjansk, 5 August 1890 – Waterbury (CT), 23 August 1977

Naum Gabo was a versatile modernist artist and cosmopolitan. Born in Russia, he spent varying periods of time between 1910 and 1939 in Munich, Paris, Copenhagen, Oslo, Moscow, Berlin and London. At the prompting of Barbara Hepworth and Ben Nicholson, he passed the war years in St Ives in Cornwall. While there, he played a major role in the artistic development of the young Peter Lanyon. In 1946, he settled permanently in the United States. Gabo advocated a form of abstract art that creates its own reality and depicts universal ideas. Rather than sculpting or carving, he assembled his sculptures out of parts, making him and his brother Antoine Pevsner among the founders of constructivist sculpture. Despite the industrial character of Gabo's work, nature was his source of inspiration: "Where do I get my forms from? ... I can find them in the naked stones on hills and roads. I look and find them in the bends of waves on the sea between the open work of foaming crests."

BEN NICHOLSON

Denham, 10 april 1894 – Londen, 6 februari 1982

Ben Nicholson behoort tot de belangrijkste modernisten van Engeland. Begonnen als figuratief schilder van primitieve en geabstraheerde stillevens en landschappen kwam hij in de jaren dertig via Piet Mondriaan op het spoor van de geometrische abstractie. Eind 1933 maakte hij in Parijs zijn eerste volledig witte reliëf van cirkels en rechthoeken. In 1938 huwde hij de beeldhouwster Barbara Hepworth. Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in september 1939 vestigde hij zich met Hepworth en hun drie jonge kinderen in Carbis Bay bij St. Ives. Daar schilderde Nicholson aanvankelijk weer figuratief. In zijn latere (semi-)abstracte composities verwijzen behalve sommige titels ook de afgesleten kleuren naar het door weer en wind geteisterde landschap van zuidwest Cornwall. Door zijn uitgebreide netwerk, nationaal en internationaal, was Nicholson een drijvende kracht achter het succes van St. Ives als centrum van moderne kunst. Voor jonge kunstenaars, onder wie Margaret Mellis, John Wells en Peter Lanyon, was hij zowel mentor als promotor. Gescheiden van Hepworth verhuisde hij in 1958 naar Zwitserland.

BEN NICHOLSON

Denham, 10 April 1894 – London, 6 February 1982

Ben Nicholson was one of the most important English modernists. Having begun as a figurative painter of primitive and abstracted still lifes and landscapes, in the 1930s he was introduced to geometric abstraction by Piet Mondrian. In late 1933 in Paris, he made his first all-white relief composed of circles and rectangles. In 1938, he married the sculptor Barbara Hepworth. After the outbreak of the Second World War in September 1939, he, Hepworth and their three young children settled in Carbis Bay near St Ives. While there, Nicholson initially began painting figuratively again. In his later abstract and semi-abstract compositions, besides some titles, the worn colours also evoke the weather- and wind-beaten landscape of southwest Cornwall. With his extensive national and international network, Nicholson was a driving force behind the success of St Ives as a centre of modern art. For young artists such as Margaret Mellis, John Wells and Peter Lanyon, he was both a mentor and a promoter. After his divorce from Hepworth, he moved to Switzerland in 1958.